

Историско и уметничко значење (2)

Панорамскиот преглед на македонската уметност е направен со смисла за селективно и галериско-музејско претставување, но тоа не ја анулира неопходноста од извесни подобрувања, корекции и урамнотезувања

ВЛАДИМИР ВЕЛИЧКОВСКИ

Уметниците се добро информирани за случувањата на светски план, но ја развиваат смислата за творечка преобразба на елементите од локалната традиција. Се остварија впечатливи примери на „оживеана Византија“ со модерниот јазик на геометриската и орнаментална апстракција (Д. Кондовски), нови варијанти на иконовидност и специфичен вид слика-објект (Т. Шидјак) апстрактно-асоцијативни содржини и експресивност на обликувањето во метал (П. Хаџи Бошков). Во шестата деценија уметниците се изборија за слобода на уметничкиот израз, додека во седмата деценија се афирмираа послободни уметнички определувања. Со стилската разновидност се издвојуваат две тенденции: нова фигурација и нова апстракција. Се разви лирската и експресионистичка фигурација (Г. Чемерски, А. Темкова), некои видови на надреално-фантастично сликарство (В. Ташковски), аркадските предели на имажинацијата (В. Наумовски). Следиме впечатливи примери на радикален, фото и концептуализиран реализам (Р. Анастасов, Т. Луловски, А. Ивановски), решенија блиски до стилскиот, еклектичен „номадизам“ (С. Шемов). Вредни остварувања забележуваме во доменот на скулптурските „примарни структури“ (Ј. Грабуловски), релјефно концептираните метални апстрактно-асоцијативни целини (С. Маневски), асоцијативните органски форми (Д. Попоски). Посебно внимание заслужува сликарството на сугестивниот геометрички знак (Д. Перчинков), како и ослободениот гест со лирска и експресионистичка изразност (П. Ма-

зев). Други автори ќе се определат за посмирено апстрактно-асоцијативно сликарство со декоративни белези (Р. Калчевски).

Во 70-тите години како рефлекс на духовната состојба и уметничките истражувања во светот кај нас се појавија одделни примери на интервенции во природен и урбан простор, на перформанси и концептуални решенија (С. Шемов, М. Коџоман и други). Тие добија значење на изделена, алтернативна „нова уметничка практика“.

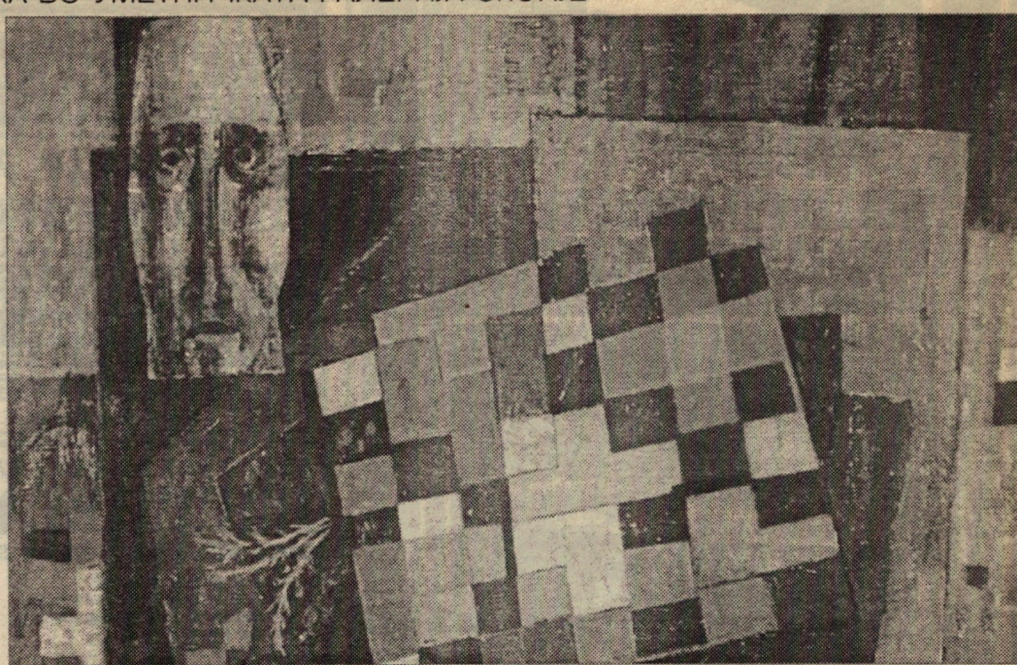
Во осмата и деветтата деценија продолжуваат предметните и непредметни истражувања, а со појавата на нови генерации (делумно излезени од скопскиот ФЛУ-формиран 1980 г.) се продолжува традицијата да се создава според принципите и логиката на приватната шифра и порака. Така, продолжува интересот за човекот и урбаната средина преку стилизираната плакатски и попартистички осмислена фигурација (Н. Франговски), но исто така и за темните простори на егзистенцијата и експресионистичкото маниристичко обликување (В. Георгиевски), интимистичките неоромантични, евокации (Р. Корубин, И. Пенушлиски) и примитивна скулптура во дрво (В. Василев). Се развива нов вид на амбиентална, посебно теракотна скулптура со архаични и митски белези кои ќе го обележат најновиот период (Ј. Грабуловски, А. Светиева).

Во современата македонска уметност не постојат нагласени судири и поларизации „радикални оспорувања“ меѓу различните концепти и разбирања. Може да се следат повеќе примери за „мека“ отколку „тврда“ геометрија, биоморфни обликувања одошто остар редукционизам, значе-

њето на бојата се проткајува со формалните истражувања и тематски интересирања.

Во најновиот постмодернистички период се сретнуваат разни форми на ликовно изразување, при што покрај извесните помодности се сретнуваат примери на автентични поврзувања на локалното и светското, со високо ниво на уметничка креација. Притоа, националните содржини не се во судир со идејата за „светско единство“. Се чини дека остана доминантен модернистичкиот естетизам, иако има примери на постмодернистички истражувања и сообразувања со глобалната кризна ситуација, што подразбира отстапки и компромиси на одделни „преференции“ со кои се оддалечуваме од концепцијата на проект во Аргановска смисла на зборот.

Панорамата на разновидни концепти и уметнички видови завршува со најновите истражувања и идеи на помладите генерации. Превладуваат формалистички истражувања базирани на одделни искуства од конструктивизмот и минимализмот, при што македонските уметници внесуваат разновидни евокативни содржини и локални белези. Притоа, авторите користат разни материјали за да обликуваат анимални претстави со експресивноста на посткубистичкиот приод (Д. Манев), да ги суптилизираат и концептуализираат предзнаковните минимални форми (С. Соколовски, Бл. Маневски) или пак да изработуваат специфични видни слики-објекти инспирирани од македонската култура и амбиент (Ј. Шумковски). Една група скулптори работи со природни, класични и нови материјали. Тие применуваат различни технички и конструктивни постапки за да соз-

Димитар Кондовски: „Шаховска табла“, 1960 година

дадат динамични и статични проирни пластични структури со разновидни знаковни содржини и просторни решенија (Г. Стефанов, П. Николоски). Други автори и даваат динамичност на пластичната арабеска (П. Хаџи Бошков), во метал создаваат минимални пластични целини со евокативни содржини (С. Павлески), или пак ја нагласуваат надреалистичноста на органските форми (Т. Аџиевски). Постапката се заокружува со дело во кое се вклучува елементот на иконовидност преобразена со неконцептуален приод (Ж. Вангели).

Панорамскиот преглед на македонската уметност е направен со смисла за селективно и галериско-музејско претставување, но тоа не ја анулира неопходноста од извесни подобрувања, корекции и урамнотезувања. Создавањето нови просторни можности, на пример реновирањето на „Чифте амам“ не охрабрува

во идејата за изделување или акцентирање на одделни остварувања (по пат на проектирање некакви преградни паноа-зидови и слично). Исто така тоа дава можност за послободни размислувања и предлагање на проширен и посеопфатен избор на дела. Така, во еден личен „имагинарен музеј“ би можел да ги замислам делата на следните уметници: М. Шојлев, В. Цицо Поповиќ, П. Видимче, Т. Серафимовски, И. Аџиевски, Б. Николовски, С. Манев, Н. Фидановски, Г. Матевски, С. Филовски, Ж. Јакимовски, В. Ташовски, П. Георгиев-Пелси, К. Мишев, И. Рамичевиќ, И. Беди, М. Киселичка-Калаџиева, Д. Капчев, А. Станковски, Ж. Гелевска, Р. Мијаковски, Д. Стојчевски, истражувања во доменот на инсталациите, новите медиуми итн.

Претставувањето слики од О. Петлевски го поставува прашањето за присусво и на други ав-

тори кои живеат и работат во други средини, но на некој начин партиципирале во создавањето на современите македонската уметност (Б. Ивковиќ и други).

Ваквите продолжени размислувања имаат единствена цел: да се испитаат можностите за подобрување преку акцентирање теми, содржини и јазик кои ќе направат да се препознаваме со посебноста на националниот и културен дух. Секоја од одделните развојни етапи - во текот на изминатите години и векови, имала исклучителни уметнички личности кои со своето творештво го обележуваат времето во кое живееме и создаваме. Всушност, националната поставка претставува извонреден документ на ликовна култура на македонскиот народ. Тоа значи дека поставката наедно може да ја извршува толку потребната дидактичко-едукативна функција.

(Крај)